

Milleks metsa majandamise Hea Tava?

Hardi Tullus, Eesti Metsaseltsi president, Eesti Maaülikooli professor

Aprillikuisel metsanduse visioonikonverentsil (2013) allkirjastasid Eestimaa peamised metsade kasvatamise ja puidu varumise ning töötlemisega seotud organisatsioonid ja ettevõtete liidud metsade majandamise Hea Tava kokkuleppe. Allkirja andsid Riigimetsade Majandamise Keskus, Erametsaliit ning Metsa- ja Puidutööstuse Liit. Heades tavades kirjapandud põhimõtetega ühist meelt kinnitasid ka metsahariduse andjad: Eesti Maaülikool, Luua Metsanduskool ning Pärnumaa Kutsehariduskeskus. Kokkulepe on avatud ja võib loota, et lisaks esimesele kuuele liitub nii keskkonnakaitse ja looduskaitsega seotud organisatsioonide kui ka teisi metsa ja puiduga seotud asutusi ja ettevõtteid.

Eesti Metsaseltsi egiidi all koostatud dokument pole mitte niivõrd detailne metsas tegutsemise juhend, vaid pigem esimene samm metsandusega seotud põhimõtete korrastamisel ja metsasektori erinevate osapoolte põhimõtete ühisosa leidmisel ja lahtimõtestamisel. On ju nii, et riigimetsi majandaval RMK-l on metsanduse head tavad kirjapandud ja tegutsemise aluseks võetud juba aastaid tagasi mitmekümne leheküljelise üksikasjaliku juhise. Samas koondab näiteks erametsaliit erametsaomanike, kellest osa on metsanduse heade tavade enesele lahtimõtestamise alguses. Teised on aga juba paarkümmend aastat oma metsi jätkusuutlikult majandanud ja aabitsatõdedega probleeme pole. Ka igal metsa- ja puidutööstuse ettevõttel on oma spetsiifika ja seetõttu ka erinev taust heade tavade mõistmisel. Kui arvestada, et kogu metsa ja puidusektor annab tööd rohkem kui 30 000 inimesele ja erametsaomanike arv läheneb 100 000le, siis on ka mõisteta, et metsanduse heade tavade fikseerimisel on pikk tee liikuda üldistelt põhimõtetelt üksikasjalikumatele arusaamadele.

Ühelt poolt tundub metsanduse heade tavade määratlemine lihtne. Mets ise kasvab aeglaselt ja ka metsandusega seotud põhimõtted muutuvad aeglaselt. Olulisel kohal on talumehe mõistus ja koolitatud metsameeste teadmised. Eesti metsade pindala ja tagavara on olnud pikka aega pidevalt kasvavad ja pigem on praeguseks jõutud põllu- ja metsamaa mõistliku tasakaaluni. Säilinud on Eesti metsade liigirikkus. Eesti metsandus on olnud viimasel poolsajandil jätkusuutlik ning looduskaitse ja metsanduse koostöö on olnud hea.

Samas panevad muutused ühiskonnas ka metsanduse uutesse olukordadesse, kus tuleb arvestada muutusi ökoloogilistes teadmistes ja majanduses ning ühiskonna sotsiaalses arengus. Seetõttu ongi põhimõtted, et raiuda ei tohi rohkem kui puitu juurde kasvab ning metsi tuleb uuendada ja nende kvaliteeti kujunda niivõrd triviaalsed, et haritud metsamees selle taas ülekinnitamist eriliseks edasiminekuks ei pea. Kuid tekivad ka uued teemad ja ühiskonna valupunktid, mida võib lahendada põhimõtteliselt kahel viisil: kas seadusandlusse viidavate karmide piirangute kaudu või uute ühiste käitumisreeglite omaksvõtmise kaudu. Just lähtudes uutest vajadustest on headesse tavadesse sisse toodud põhimõte, et oma metsakinnistul tegutsev metsaomanik peab informeerima oma planeeritavast metsanduslikust tööst, näiteks lageraiest, ka oma naabreid. Kui mets on juuriidiliselt konkreetse isiku oma, kuulub ta samas demokraatlikul maal ühiskonnale laiemalt ja ühised lahendused peaksid tulema läbi külakogukonna ja omavalitsuse. Eeltoodu kehtib ka metsateede korrashoiu kohta.

Metsanduse heade tavade konsensuslik tunnustamine tähendab senisest paremat metsade kasvatamise ja majandamise selgitamist igale kodanikule. Oleme ju kõik omaks võtnud austava suhtumise vandesse puudesse ja vanasse metsasse, noort metsa kipume aga lihtsalt võsaks kutsuma. Samas on paratamatu, et kui tahame näha sajaastaseid puid metsas või pargis ka saja aasta pärast, siis tuleb need kasvama panna täna. Noortesse puudesse tuleb suhtuda samasuguse armastuse ja mõistmisega nagu kõigisse noortesse ja tähtsasse elusse.

Ühe eesmärgina näevad metsanduse heade tavade koostajad vajadust vähendada metsaseaduse ja metsamajandamise eeskirja liigset koormatust detailsete piirangutega. Et kõik metsas tegutsejad, alates puhkajast ja jahimehest ning lõpetades raiemehega lähtuksid ühistest väärtushinnangutest ning hoiaksid kontakti kogu ühiskonnaga ning selgitaksid kõigile huvitatuile metsanduse olemust, et Eestimaa metsarikkust kaitsta ja samas jätkusuutlikult majandada.

Metsanduse visioonikonverentsil vastuvõetud heade tavade lepe on pigem raamleping ja seega esimeseks sammuks, millele peab järgnema arutelud ja selgitused kõigile, kes metsade kaitse, kasvatamise ja majandamisega seotud on. Sarnase ühiskonda siduva leppe koostamisega on tegelemas ka Euroopa Liit ja ÜRO. Seega käime avatud maailmaga ühist sammu metsaväärtuste mõistmisel ja metsas toimetamise reeglite lahtikirjutamisel ning igale ühiskonnaliikmele lähemale toomisel.